

משורר לחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הרב הגאון רבי אברהם יונה שווארץ שליט"א

אב"ד קהל חסידים וויען יע"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בויליאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת ויגש תשפ"ג לפ"ק

אב"ד קהל חסידים: יעצמ חנוכה האט מען פארן עולם כסדר געזאגט, דאס אליינס איז א גאנצער חיבור מסתמא?

רבינו: יא, ברוך ה' אז מ'קען זאגן פאר אידישע קינדער. אבות אבותינו האבן זיך אזוי געפירט.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געלאזט צוואה, כה תברכו את בני ישראל אמור להם (במדבר ו, כג), אזוי האט ער געזאגט דעם לעצטן שבועות, ער איז דאך נסתלק געווארן ו' אלול יענעם יאר, האט ער געזאגט אז ס'איז דא רבי'ס וואס זאגן תורה און ס'איז דא וואס זאגן נישט תורה, ביי אונז איז מקובל פונעם זיידן פונעם ישמח משה צו זאגן, און אזוי איז מען משפיע פאר אידישע קינדער, האט ער געזאגט, כה תברכו את בני ישראל, דורך אמור להם, מ'זאל זיי זאגן תורה.

דאס ווארט איז נאך געדורקט אין ייטב פנים (מאמר זמן מתן תורתנו אות ג).¹

רבינו: שלום עליכם, וואס מאכט איר עפעס גוטס? **אב"ד קהל חסידים:** עליכם השלום, געלויבט השי"ת אז מ'קען קומען.

רבינו: וואס עפעס זענט איר דא? **אב"ד קהל חסידים:** מ'גרייט'זיך צו א חתונה אי"ה, מיין זוהן מאכט חתונה, די וואך דאנערשטאג.

וממר לרבינו את הזמנת החתונה

רבינו: וואס טוט איר גוט'ס? וואס הערמ'זיך אין וויען? **אב"ד קהל חסידים:** יא, ב"ה ס'איז דא א שיינער חסידישער קיבוץ.

מ'ווארט דער רבי זאל קומען.

דער רבי וועט זיין ביי די חתונה היינט, ביי ר' חיים לעווי (מנכבדי אנ"ש בעיה"ב וויען יצ"ו ומגדולי תומכי מוסדות רבינו בכל אתר ואתר)?, ער מאכט היינט חתונה דא.

רבינו: ר' חיים איז א טייערער איד, אבער אפילו איך וויל קען איך נישט גיין....

מיין שוואגער רבי דוד פון מאנטרעאל (הגה"צ רב דקהלתינו שליט"א במאנטרעאל יצ"ו) מאכט אויך היינט חתונה א אייניקל, דארף איך נאך אהנקומען היינט דארט. און כ'זעל דארט אויך שוין אהנקומען שפעט, וואס קען איך דען טוהן, כ'בין א פארנומענער מענטש, עס קומט מיר נישט אויס צו קענען גיין.

אב"ד קהל חסידים: דער רבי איז א רב, א ראש ישיבה, א רבי, מיט אלעם.

רבינו: איך בין היינט אויך געזיצן אין ישיבה. ס'איז שוין נאך חנוכה און כ'בין שוין געווען היינט צוריק אין די ישיבה.

1

עיין מה שכתב מרן הברך משה ז"ל בהקדמה לספרו ברך משה בטעם הדבר אשר ספרו נקרא 'ברך משה', וזלש"ק: ...והנה אבותינו ספרו לנו מק"ו מרן הייטב לב ז"ל אשר עת דרש דרש בבית מדרשו בפעם האחרון בהג השבועות קודם פטירתו דיבר בקדשו, כי ישנם צדיקים אשר נוהגים לומר דברי תורה לפני עם ה' בכל עת מוצא, וישנם צדיקים אשר אינם אומרים ד"ת כרבים, אבל כולם ממונים את לבם לאביהם שבשמים ומשפיעים השפעות טובות לישראל כל אחד לפי דרכו בקודש, אולם נפשי בשאלתי אל בני אחרי כי ממני ילמדו וכן יעשו לומר דברי תורה לפני בני"ב בכל עת ועונה בשבתות ומועדי השנה, כאשר קבלתי מוהאי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע, וסיים אז לפרש

ומפר לו רבינו ספרו לב אהרן על חנוכה ב"ב

אב"ד קהל חסידים: א יישר כח.

דער תפארת שלמה (לחנוכה) זאגט דאך, זכר עשה
לנפלאותיו, אז דאס איז הלכות חנוכה, מסכת מגילה,
הלכות מגילה, אז עס קומט ארויס תורה דערפון, פון די
נפלאות ה'...²

רבינו: יא, ער מיינטשט, מאי חנוכה דתנו רבנן...³

אב"ד קהל חסידים: טאקע א פלא פון א זאך, ס'איז
ממש א מים שאין להם סוף.

רבינו: נו אודאי, דער אויבערשטער האט דאך געגעבן
די תורה, דער אויבערשטער איז אין סוף, במילא איז די
תורה אויך אין סוף.

ס'איז מיר אויסגעקומען נאכצוזאגן דעם יום טוב (חנוכה)
דעם רבי ר' יהונתן (תפארת יהונתן פ' ואתחנן), ער זאגט אז
די תורה איז בלי גבול, ארוכה מארץ מדה, און וואס מער
מ'איז עוסק דערין מ'איז זיך מייגע אליין גרעסער און
ברייטער ווערט דאס.⁴

ער מיינטשט די גמרא (גיטין נז.) ארץ ישראל נקראת ארץ
צבי (דניאל יא מא), מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו, כך
ארץ ישראל פשטא לה וגמרא לה, שמעלט ער דאס צי צו
ארץ ישראל.⁵

דער זיידע ז"ל אין ייטב לב פ' מסעי האט אויך א שמועס
איבער דעם.⁶

איך האב דאס צוגעשמעלט אזוי, האב איך געזאגט (כתוך
דבר"ק אצל הדלקת הנרות ליל ב' דחנוכה) אז מ'טון כח ההידושי
תורה אין תורה שבעל פה איז געקומען דער נס פון די
מנורה, ווייל דאס האט מרחיב געווען דעם שמן און ס'איז
אריינגעקומען די ברכה, אזוי ווי ס'איז מרחיב ארץ
ישראל.⁷

5

והל"ק שם פ' ואתחנן: רק נראה דהתורה שבכתב יש לה גבול כמו
שכתובה, אבל תורה שבע"פ הוא ברמזים וביאורי התורה אין להם קץ
ותכלה, כמ"ש ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ולפי רוב ההוגים
בתורת ה' נתרבה גבולה, כך א"י נמי מתרחבת והולכת, ולכך נקראת
ארץ צבי שמחזקת יושביה כדאמרינן, דלפי תחום התורה תחום א"י
מתחשבת.

6

והל"ק שם בפ' מסעי: והענין, כי בזכות התורה שבעל פה שדרשו על כל
קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ומלכד זה עוד הוסיפו גזרות ותקנות
וסייגים למשמרת התורה וגם זה נכלל בכלל תורת ה' מלא תסור, אם כן
הרי התורה שבכתב נתגדל ונתרחב והולך בהרחבה וארוכה מארץ מדה,
כמו כן ארץ ישראל מתרחב והולך.

7

כדי להבין הענין נעתיק את הדברות קודש של ליל ב' דחנוכה, במילואו:
במס' שבת (נז.) אמר רב יהודה, יום ראשון הוראה מברך שתיים ומדליק
מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתיים ורואה מברך אחת, מאי
מומעט, מומעט זמן, ופריך ונימעות נס, ומשני נס כל יומי איתיה, והקשה
בפנים יפות (פ' מקץ) מאי סלקא דעתך לומר ונימעות ניסא, אדרבה הא
בשאר ימים היה הנס יותר נראה וגלה מביום הראשון.

והל"ל מה שכתב בתפארת יונתן (פ' דברים ופ' ראה) על מאמרו ז"ל (גיטין נז.)
שארץ ישראל נקראת ארץ צבי (דניאל יא מא), מה צבי אין עורו מחזיק את
בשרו, כך ארץ ישראל פשטא לה וגמרא לה. ביאור הדבר, כי התורה
שבכתב יש לה גבול כמו שכתובה, אבל תורה שבעל פה הוא ברמזים
וביאורי התורה אין להם קץ ותכלה, כמ"ש (איוב יא ט) ארוכה מארץ מדה
ורחבה מני ים (יעהיזקיא), ולפי רוב ההוגים בתורת ה' נתרבה גבולה, כך
ארץ ישראל נמי מתרחבת והולכת, עכ"ל. (חובא ביטב לב פ' מסעי עמוד רמא).

ועל פי זה יש לומר המכוון בברכת יצחק אבינו ליעקב אבינו (בפ' תולדות)
ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמנו הארץ, ובמדרש (ב"ר פס"ו ס"ג)
ויתן ויחזור ויתן, מטל השמים זו ציון שנאמר (תהלים קלג ג) בטל חרמון
שיורד על הררי ציון. והיינו שייכזה יעקב אבינו למתנת הארץ כמה
פעמים ויתן ויחזור ויתן, ואם תאמר במה יוכה לברכה זו, על זה דרש
המדרש (שם) מטל השמים זו מקרא, ומשמנו הארץ זו משנה, דגן זו
תלמוד, תירוש זה אגדה. כלומר שביכולת לימוד התורה מקרא משנה
תלמוד ואגדה, ויוסיף קושיות ותירוצים בתורה שבעל פה ותתרחב

הכתוב בברכת כהנים (במדבר יז, כג) כה תברכו את הני ישראל, להשפיע
להם כל טוב, אמר"ר להם, על ידי אמירת דברי תורה... עכ"ל ש"ק.

וכבר ציינו לזה דורשי רשומות גם על ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק
שליט"א אשר בשמו יקרא לב אהרן לרמוז ענין זה, כי ל"ב אהרן ר"ת
ראה אנוכי נותן לפניהם היום ברכה.

2

עי' שם בספח"ק תפארת שלמה לחנוכה שמבאר הענין, וז"ל: אך הנ"ל
לפרש דהנה כתיב וזכרו נפלאותיו אשר עשה מופתיו ומשפטי פיו מהו
ענין שייכות המשפטים אל הנפלאות. אכן משפטים הם התורה ומצוות
דהנה כן הוא ענין הנס הגדול הנעשה ברצון הבורא ית"ש הוא להיות רצון
הבורא ב"ה לחדש להם הלכות ומצוות לישראל. הנה ע"י השפעת אורו
הגדול ית"ש בשעת הנס ההוא הנה ע"כ הוא משפיע וממשיך להם
התורה וההלכות לישראל וכל עיקר הנס הוא ע"י ההלכות והמצוות האלו
והשפעתם שנתחדשו בעולם שע"י חדשי ההלכות הוא מחדש בכל יום
תמיד מעשה בראשית מנועד. הנה זה שאמר הכתוב וזכרו נפלאותיו אשר
עשה להודות לד' עליהם. וע"י מה יהי' הזכרון אמר הכתוב מופתיו
ומשפטי פיו כי הלא נתחדשו מזה משפטים ותורות כגון הלכות חנוכה.
הלכות פורים, ע"ש כל הענין.

3

והל"ק: וכן בחנוכה אמרו ז"ל מאי חנוכה דת"ר ע"ש פי' שישאל מאי
חנוכה ומה ענינה ומתריץ דתנו רבנן זה עיקר מכה התורה ללמוד דברי
רבנן וסברתם כנ"ל. וזה נ"ח נר מצוה ותורה אור. אבל אם אין בבחי' הנס
התחדשות התורה הנה הוא רק לשעה כשאר הניסים אשר נעשים
לישראל, ע"ש.

4

עי' לשו"ק בתפארת יהונתן (פ' ראה): דידוע דהתורה ארוכה מארץ מדה,
ומקוצר המשיג בקושי גדול יש להשיגה, אך אם יגהה בו תמיד או מביט
בשכלו ומתרחב ער מאוד, וזה כוח תליא אם אנו לומדי תור' ומתרחבת
אצלינו אז א"י ג"כ מתרחבת אבל אם אינם עוסקי' בתורה היא
מתקצרת.

אב"ד קהל הסידרים: איך האב געזאגט א געדאנק, דער בית יוסף מומשעט זיך פארוואס מ'צינדט אין שוהל, זאגט ער איין מעס וועגן פרסומי ניסא, איין מעס זאגט ער וועגן די אורחים.⁸

רבינו: ס'איז א נפקא מינא כלפי א קטן צי ער קען צינדן אין בית הכנסת.⁹

אב"ד קהל הסידרים: כ'האב געזאגט נאך א מעס, לכאורה איז א פלא ווען דאס בית המקדש איז געשטאנען, ס'איז טאקע געשעהן א נס אז מ'האט געקענט צינדן די מנורה, פארוואס האט מען מתקן געווען אז יעדער איד מוז אינדערהיים צינדן, ס'איז דאך דא דער בית המקדש וואו מ'צינדט די מנורה.

רבינו: דער מהר"ם שיק אין די תשובות (סי' ל"ה) ברענגט טאקע אז דער חתם סופר האט געצינדן אין ביחמ"ד אהן קיין ברכה.¹⁰

ו"ל המהב"ר (בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרע"א סעי' ז) ובבית הכנסת מניחו [למנורה שמדליקים בבית הכנסת] כותל דרום, ומדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא, ומוסיף הרמ"א: ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת, וצריך להחזיר ולהדליק בביתו, ונהגין להדליק בבית הכנסת בין מנחה למערב, ויש נהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה, ואם רוצים למחר להתפלל לאחר שבידן השליח ציבור והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשואים, והשליח ציבור יתפלל עכ"ל.

ובבית יוסף שם ביאר מקור דין זה, וז"ל: ומה שכתב הטור שמניחין נר חנוכה בבית הכנסת, נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו, וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי מנישתא, וכן כתב הכל בו (סימן מ"ד).

וכתב עוד טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם, שיש בזה פרסום גדול להשם יתברך וקידוש שמו כשמברכין אותו במקלהות.

וזה לשון הריב"ש (פתש"ב סימן ק"א) חמנה זה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקון הוא, משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ, מפני שיד האומות תקיפה, ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש, אף על פי שאינו אלא מנהג, ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה, וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו, ע"כ לשון הבית יוסף.

נמצינו למדים שני טעמים בדין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, בכל בו כתב שמדליקים בבית הכנסת משום אורחים שאין להם בית להדליק ויוצאים ידי חובתן בנרות אלו, ועוד הוסיף טעם אחר וטעם זה ביארו גם הריב"ש בתשובה משום פירסומא ניסא.

הדיינו שיהיה נפק"מ למעשה בין ב' הטעמים אם קטן יכול להדליק בביהמ"ב, כפי שפוסק הגר"י נגיד זצ"ל בספרו מועדי ה' (על השמ"א הל' חנוכה): ונראה דקטן מותר להדליק בביהמ"ב כיון שאינו אלא לפרסומי ניסא ואין אדם יוצא יד"ח בהם, ואע"פ שלפי הטעם שכ' הב"י בשם הכלבו דמפני האורחים אינו יכול להדליק, מכל מקום נקטינן כעיקר טעמא... וראה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ס"ה).

ע"ש שדן בענין ברכה על הדלקת נ"ח בביהמ"ב, וכתב, אבל האמת דמנהג העולם לברך גם על מנהג שאין לו מקור בש"ס ופוסקים, והכי פסקונו בשו"ע דמברכין על הדלקת נ"ח בביהמ"ב, וכן הוא המנהג בכל

התורה, כך ויתן לך האלקים מטל השמים, זה ציון, ויתן ויהזור ויתן, שיתרחב ארץ ישראל ויתגדל כסדר.

והקדים יצחק אבינו אל הברכות, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זה שדה תפוחים, ומקורו במס' תענית (דף כט:). וכתב א"י ללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת קודש הנקרא (וה"ק יתרו פה). הקל תפוחין קדישין. וביאור הדבר, דאיתא בזה"ק (יתרו דף פה). כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, הרי שכל מיני ברכות והשפעות של ששת ימי ימי המעשה, כולם תליין ביום השבת, ואם כן גם השפעת התורה והיינו השפע של חידושי תורה, נמשך ביום השבת. וזהו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', רומז על יום השבת הקל תפוחין קדישין, כי בו ביום נמשך ההשפעה של חידושי תורה והרחבת גבול ארץ ישראל.

ונקדים עוד מה שאנו אומרים (בברכת ההודאה) וזדים ביד עוסק"י תורתך, ומפרש הפרי מגדים (א"ח עת"ר א"א סק"א) הכוונה, שעסקו בעיון ופלפול התורה, עכ"ד. וממה שמזכירים זה אצל ההודאה, מוכח כי דבר זה היה גורם לגם מה שעסקו בפלפול ועיון התורה.

ונודע דברי הגה"ק מאוסטראווא ז"ל באור תורה (העכה אות ג) שמברר על פי חשבון, שכ"ה בכסליו של אותו שנה הל' בשבת, והיו טמאים טומאת ערב, והדליקו בליל שבת, עכ"ד.

ובכן יש לומר כי כאשר נחו מאויביהם ביום כ"ה בכסליו שחל אז בשבת, מיד התחילו הכהנים הקדושים לעסוק בתורה בעיון ופלפול, כי ידעו שהשפעת התורה בששת ימי המעשה תלוי ועומד ביום השבת קודש, ובכח זה של חידושי תורה ביום השבת, זכו לגם חנוכה, כי כמו שבחידושי תורה נתברך גבולות ארץ ישראל, כן נמשך הברכה והרחבה גם בשמן שבפך, עד שהספיק השמן לכל שמנות ימי חנוכה.

ובזה יתפרשו דברי הגמרא דפרקי ונימעות ניסא, כי הקשה הבית יוסף (סי' עת"ר) למה תקנו להדליק נר חנוכה שמונה ימים, הלא כיון שבפך היה בו שמן להדליק יום אחד, נמצא שביום הראשון לא היה שום נס. ולפי האמור יש לומר דאין הכי נמי שהתגלות הנס מה שהיתה הברכה מצויה בשמן, היה רק בימים האחרים, אמנם הלא ברכה זו היתה תלויה ביום הראשון שהוא שורש החידושי תורה בכל ששת ימי המעשה שלאחריו, וכיון ששורש הנס והברכה היתה ביום הראשון, משום הכי סלקא דעתך אמינא למעט ניסא בשאר הימים, ועל זה מותרין גם בכל יומי איתיה, דסוף כל סוף גם דמנוחה היה בשאר הימים בכל יום בפני עצמו, לכן בכל הימים ראוי לברך שעשה נסים.

ולכן בימי חנוכה נמשך שפע הפרנסה, כי בהדלקת נר חנוכה מאיר אור התורה, ועל ידי זה ואתחבבים גבולות ארץ ישראל, וגם נתרבה השפע בצרכי הגשמיים, וממילא נמשך פרנסה בהרחבה גדולה.

הנה דין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת אינו מוזכר כלל בדברי הגמרא, וראשיתה ומקורה בדברי רבותינו הראשונים, והוא לשון המאירי בחידושי למס' שבת (ג:). וזה שנהגו להדליקים בבית הכנסת, עיקר הענין משום פרסומי ניסא ולא לכוונה אחרת, והדבר נאה, עכ"ל.

רבינו: יא, אז דער זכות נרות בית הכנסת האט מעורר רחמים געווען, און פארדעם איז געווען דער נם המנורה.

איך האב אמאל געקלערט א טעם, ס'איז מיר שוין אויסגעקומען דאס צו זאגן אסאך יארן צוריק, פארוואס מ'צינדט אין ביהמ"ד. דער מחבר (או"ח סי' תרע"א ס"ז) זאגט דארט אז מ'צינדט און מ'מאכט א ברכה אין ביהמ"ד וועגן פרסומי ניסא, זאגט דער רמ"א 'הגה ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק בביתו'. נו אז קיינער איז נישט יוצא מיט די נרות בבית הכנסת פארוואס צינדט מען דאס.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה אויף חנוכה (מאמר על הניסים אות יד) שטעלט זיך אויך אויף דעם.

האב איך דעמאלטס געזאגט, ווייל דער טורי זהב (או"ח סי' עת"ר ס"א) פארענטפערט דעם בית יוסף'ס קשיא וואס איז געווען דער נם די ערשטע נאכט, זאגט ער אז ס'שטייט אין זוהר הק' (פ' יתרו פז:) אז 'הברכה אינה שורה באתר ריקניא', במילא האט געמוזט בלייבן אביסל שמן די ערשטע נאכט כדי די ברכה זאל האבן ווי חל צו זיין, אזוי פארענטפערט ער די קשיא.

פרעגט דער אפוקי יהודה (דרוש מי מרובה), הני מילי ביי א נם וואס קומט בכח הצדיקים, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, דאס קען נישט קומען באתר ריקניא, אבער ביי א נם פונעם אויבערשטן אליינס, דער אויבערשטער קען דאך באשאפן אפילו א יש מאין, איז דאך נישט שייך צו זאגן אז ס'פעלט אויס מער שמן כדי די ברכה זאל קענען חל זיין.

נאר ס'שטייט פונעם בעלזער רב ז"ל רבי ישכר בער, זאגט ער אז דער נם חנוכה איז געווען טאקע בכח הצדיקים וואס האבן מתפלל געווען אז ס'זאל נתרבה ווערן די שמן מ'זאל קענען צינדן די הייליגע מנורה, ער מיינט דארט אזוי, מ'זאגט אין די תפילה דארט ביי על הניסים 'זהדליק נרות בחצרות קדש'ך' זאגט ער 'זהדליק נרות' דאס אז מ'האט געקענט צינדן די נרות המנורה, דאס איז געווען מיטן כח פון 'בחצרות קדש'ך' די בתי כנסיות ובתי מדרשות וואס ווערן אזוי אהנגערופן חצרות קדש'ך, ווי צדיקים האבן מתפלל געווען ס'זאל געשעהן דער נם השמן.

באמת דער זיידע ז"ל אין קדושת יו"ט (לחנוכה אות ט"ז) זאגט נאך אויך אזוי, אז דער נם המנורה איז געקומען בכח תפילת הצדיקים, במילא איז דער טורי זהב גערעכט

אב"ד קהל חסידים: כ'האב נישט קיין תירוץ, נאר ס'קען זיין אז דאס איז דער טעם וואס מ'צינדט היינט סיי אינדערהיים און סיי אין ביהמ"ד, ווייל בשעת די נם איז אזוי געווען, אז מ'האט געצינדן אין ביהמ"ק און יעדער איד האט געצינדן אינדערהיים, במילא איז געבליבן אזוי.

רבינו: דער קדושת לוי זאגט דאך אז דער גאנצער נם חנוכה איז געווען אין זכות פון די נרות וואס מ'צינדט אין ביהמ"ד.¹¹

אב"ד קהל חסידים: ער זאגט עס דארט מיט א משל.¹²

תפוצות ישראל, ואעפ"י ששמעתי שמרן בעל חתם סופר מנע את עצמו מלברך על הדלקת נ"ח בביהמ"ד, מ"מ כן הוא המנהג, וסוגיא דעלמא בלי פקפוק, עכ"ל.

ובכנסת הגדולה (סי' תרע"א): אמר המאסף ואעפ"י שאין מברכין על ערבה זהו במנהג קל וכו', ואני לא באתי לידי מודה זו וכו' בנר חנוכה דאינו מנהג אלא משום מעשה שה' ותקנו חכמים שידליקו, אף שההדלקה בביהמ"ד הוא מנהג, הרי עיקר נר חנוכה אינו מנהג ומברכין גם בביהמ"ד.

ועי"ע בס' מור וקציעה כתב העיב"ץ ש"א"א ספק ברכות להקל בנר חנוכה, כיון שהברכה היא בכלל פרסום ניסא.

ובערוך השולחן (סי' תרע"א) דייק מדברי מרן בשו"ע שכתב מדליקין ומברכין גם בביהמ"ד משום פרסומי ניסא, דהיינו גם ההדלקה וגם בברכה יש משום פרסום חסד, ועי"ע בס' דעת תורה שם.

11

עיין בספח"ק קדושת לוי (לחנוכה, קדושה שלישית) שמבאר הענין וז"ל: ונראה הטעם שהיו נרות דבית המקדש יותר רצויים לפני השי"ת שבהם נעשה חסד, ובזכות המנורה נעשה ההצלה, שבנרות יש תמיד קדושה אפילו בחוץ כגון נר של שבת ונר של בית הכנסת, משא"כ בשאר קרבנות, לכן כיון שבנרות אנו עובדין אותו תמיד, אפי' בזמן שבית המקדש חרב היא רצויה לפני הקב"ה מכל עבודה, שכשכבטלו מלכות יון הרשעה עבודת בית אלהינו בזה הזמן עשו ישראל בודאי מצוה בנרות כגון בנר שבת ובנר התפלה, ועלו אלו הנרות של שבת ושל בית הכנסת למעלה לפני הבורא ב"ה, התעורר זה המצוה נעשה לישראל תשובה.

12

עי"ש מה שכתב במתקן לשון קדשו: והרי זה דומה על דרך משל, כל זמן שהבן אינו רואה את פניו אין לו כ"כ גענועים עליו, וכיון שהוא בא לחצר ורואה את אביו דרך החלונות ואין מניחין אותו לחדר לכנס לפניו אצל אביו, יש לו גענועים על האב ויש להאב גענועים על הבן, כיון שרואין זה את זה ואין מניחין אותו לחדר לכנס לפניו אצל אביו.

כך כיון שנכנסו היוונים להיכל היו כל הקרבנות ועבודות בטל'ן, אך נרות המנורה כיון שהיה נרות של שבת ושל בית הכנסת שהם עבודת חוץ, ועלה לפני הקב"ה ולפני כסא כבודו, ולא הניחו הרשעים להדליק הנרות שהיא עבודת הקודש פנימה, גלל נם נכמרו רחמים למעלה על זאת העבודה של הנרות, לכן נעשה חסד בנרות ולא בשאר עבודות, ואעפ"י שגזרו על שבת ומסתמא גזרו על נר שבת, אעפ"י בודאי עשו בצנעא כי שמרו שבת בצנעא, לכן כיון שבהתעוררות נרות נעשה תשובה לישראל, לכן נעשה בה נס. עי"ש.

רבינו: דער זיידע ז"ל פירט מאקע אזוי אויס, אז ווייל דער נס איז בכח הצדיקים קען מען משפיע זיין עד היום הזה.¹⁶

באמת די גמרא (שבת כא) איז א פלא, דער לשון הגמרא איז דאך אזוי 'לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', עס שטייט נישט הדלקת הנרות, ס'איז ווערט גארנישט דערמאנט, דער לשון הגמרא איז נאר 'הלל והודאה', עד כדי כך אז ס'איז דא וואס זאגן אז בזמן הבית האט מען נאר מתקן געווען 'הלל והודאה', ערשט נאכן חורבן האט מען מתקן געווען צו צינדן,¹⁷ אזוי האב איך געזעהן א שמועס איבער דעם. און רבי משה שטערנבוך (הגאון הגדול מרא דארעא קדישא שליט"א בעל שו"ת

אז ס'האט אויסגעפעלט איבעריגע שמן כדי די ברכה זאל קענען חל זיין די איבעריגע מעג.¹³ קומט אויס, איז דאך דער נס געשעהן פון די תפילות וואס מ'האט מתפלל געווען אין די בתי מדרשות, איז לזכר זה צינדט מען אין ביהמ"ד עקסטרע די נרות המנורה אלץ פרסומי ניסא. אזוי האב איך אמאל געזאגט א מעס דערויף.¹⁴

אב"ד קהל חסידים: אז דער בימים ההם איז דאס געווען, איז דאך דער בזמן הזה אויך אזוי, דער כה אז די צדיקים קענען משפיע זיין ניסים. ס'שטייט דאך אזוי אין קדושת לוי (קדושה ראשונה לחנוכה) לשנה אחרת קבעום אז זיי האבן געזעהן א יאר שפעטער די השפעה פונעם נס, די זעלבע הארה איז אראפגעקומען, פארדעם האבן זיי קובע געווען דעם יום טוב. במילא דארפן די צדיקים היינט אויך משפיע זיין, זיי זענען בכח משפיע צו זיין ניסים פאר אידישע קינדער.¹⁵

שיתגלה זה ההארה לזה הנס והחסידים ההמה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, לכן לא עשאוים יום טוב, וזה היה כוונת אנשי כנסת הגדול שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, כלומר שאלו החסידים והניסים וההארות שהיה אז בימי מתיתיהו בן יוחנן כהן גדול נתגלה עד עכשיו בזמן הזה עכ"ל"ק

¹⁶ וול"ק של מרן הקדושת יו"ט שם: "ולפי זה בנס חנוכה שיש שני חילוקים במה שהיה על ידי תפלת הצדיקים, א' שאם היה הנס על ידי השו"ת לבדו לא היה הנס רק ז' ימים, אבל על ידי תפלת הצדיקים היה הנס שמונה ימים. ב' מחמת שנעשה על ידי תפלת הצדיקים, נוכל להשפיע הנסים גם בחיים הזה".

¹⁷ הנה נחלקו הראשונים מתי נתקנה התקנה בחנוכה להדליק נרות, וריהטא דשמעתתא היא שכשתקנו שימי חנוכה יהיו ימי הלל והודאה ח"ה שתקנו התקנה להדליק נרות.

אמנם דעת הר"ה (בסוגיא דחטבה בשבת) שתקנו תקנת הנרות לאחר שנחרב הבית, ונמצא שהיתה כמו 206 שנה (עין ע"ז ט) אחר שגברה מלכות בית חשמונאי. וכבר הרגיש בזה הרא"ם בחיבורו על הסמ"ג הלכות חנוכה (והואו דבריו בב"ה סי' תע"א) מדברי הברייאא בשבת (כא) חזינן דלא תיקנו אותם אלא בהלל והודאה ולא הוזכר כלל שקבעום לענין הדלקת נרות.

וכן יש לדייק נמי מדברי המדרש (מובא באוצר המדרשים עמ' קפ"ה): ...ועל הצלחה וגם האסירי ההוא קבלו וקיימו היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את שמונת ימי חנוכה בהלל ובהודאה בכל שנה ושנה וזכרם לא יסוף מזהעם... ולא הזכירו כלל ענין הדלקת נר חנוכה.

יש לציין שעל פי ד' הר"ה מיישבים תמיתה האחרונים איך יתכן שבית שמאי ובית הלל נחלקו אודות מהדרין מן המהדרין, הלא תקנת נר חנוכה היתה בימי החשמונאים שהיה כמאה שנה קודם הלל שזי כמאה שנה קודם החורבן, ואיך משכח"ל שבמאה שנה נשתכחה התקנה אודות הדלקת הנרות.

אמנם לדעת הר"ה (ריש פ"ב דשבת) שתקנת הדלקת המנורה התחילה אחר החורבן, ונחלקו בית שמאי ובית הלל אם במהדרין מן המהדרין היו מוסיפים כל יום או פוחתים לק"מ, דגם ביבנה נחלקו שתקופה זו היתה זמן התקנה ונחלקו במהות התקנה איך לתקן.

¹³ עיי"ש בקדושת יו"ט שכתב וז"ל: "ולפי דעתי יש לדון על דבריו, דמהיכן יצא לו לומר בהחלט דהנס של חנוכה היה על ידי השו"ת לבדו, דלמא היה על ידי תפלת צדיקים שהתפללו להשו"ת שיהיה תוספות שפע על השמן, ואם כן היה על ידי תפלת הצדיקים שנונים בורוע (ברכות יז:) ואם כן יצדקו דברי הטורי והב".

¹⁴ ועיין בחידו"ת מהר"א ט"ב (שנת תש"ס דף ז"ב) שמרן שליט"א מביא ביאור הג"ל ומוסיף שעוד יקשה לפי מ"ש אאמ"ר שליט"א בכרך משה (פר ויחי) דבשבת קודש באה ההשפעה מכח עליון גבוה מעל גבוה, וממילא שורה הברכה אף באתר ריקניא. וידוע מהגה"ק מאוסטראוואצא ז"ל (אור תורה חטבה אות ג) דנס חנוכה חל אז כ"ה כסליו ביום השבת, וא"כ הוה השפעתו בכח עליון גבוה מעל גבוה דאשתכח גם באתר ריקניא.

אולם ע"פ המבואר דהיונים רצו שיבטל מבני ישראל עבודת התפלה, ומ"מ התגברו בנ"י והתפללו לד', יש לומר דאח"כ דהנס הי' יכול לחול באתר ריקניא, כי הו"ל לישפע ע"י הקב"ה, אבל כיון שרצו היונים להשביט עבודת התפלה כדי שלא יהא כח הבחירה, ע"כ עשה הקב"ה והשפיע הנס דייקא ע"י תפילת הצדיקים בכדי להראות גודל כח התפלה, עדש"א והדליקו נרות, ע"י בחצרות קדשיך אלו התפלות הנאמרים בביהמ"ד, וכיון דבא מהשפעת כח התפלה שע"י הצדיקים, שפיר איצטריך שיהי מקום לנס לחול על שום דבר. ועיי"ש שהאריך עוד בנוגע דבריו.

¹⁵ וול"ק: דהנה צריכין להבין למה עשאו יום טוב וקבעו בהלל ובהודאה על הנס דשמונת ימי חנוכה ודפורים, ולא עשאו יום טוב ביום מלחמות סיסרא ביום מלחמת סנחריב אשר היה נס גדול שרצה הקל יתברך לעשות את חוקיה משיח וכו' וביתר ניסים שבכל יום, אלא הנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשינו הטובים, שאלו החסידים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור ומאירים אלו הניסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאוים יום טוב כגון חנוכה ופורים שלוש רגלים, אבל במלחמות סיסרא וסנחריב וכדומה להם ראו הקדמונים שלא היה כח בידם

תשובות והנהגות) האט מיר געשיקט זיינס א ספר אויף חנוכה (ספר מועדים וזמנים להנחה), האב איך געזעהן ער האט אויך א שמועס, און ער וויל טאקע אויך זאגן אז אין אנאייב האט מען נאר מתקן געווען במקום רבים אין א ביחמ"ד, און שפעטער האט מען מתקן געווען ס'זאל זיין 'איש וביתו'.

אב"ד קהל חסידים: ער פארענטפערט מיין קשיא.

רבינו: אזוי וויל ער דארט זאגן, אז אנאייב האט מען מתקן געווען מ'זאל צינדן, אבער נישט יעדער איד זאל צינדן, נאר במקום רבים. ס'איז עפעס א חידוש פון א אויפטות.

אבער כ'האב שוין געזעהן אזוי פון אנדערע וואס זאגן אז מ'האט טאקע קובע געווען אנאייב נאר הלל והודאה.

אין די ראשונים איז דא וואס זאגן יא אז מ'האט מתקן געווען גלייך הלל והודאה און הדלקת נרות, אבער די גמרא'ס לשון איז קבעים 'בהלל והודאה'.

אב"ד קהל חסידים: אין שמונה עשרה זאגט מען אויך אזוי ביי 'על הנסים', וקבעו שמונת ימי חנוכה 'להודות ולהלל'.

רבינו: דאס קומט פונעם לשון הברייטא 'לשנה אחרת קבעים ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה'.

אבער ס'איז דא ראשונים וואס זאגן יא ארויס אז מ'האט תיכף מתקן געווען הדלקת הנרות אויך.¹⁸

אב"ד קהל חסידים: כ'האב געטראכט לויט דעם, דער פרי מגדים (סי' תר"ע א"א סק"ב) זאגט אז דער מנהג איז אנצוצינדן אין די בתי מדרשים אינדערפרי,¹⁹ אז מ'זאל

18

וכן כתב הרא"י (שבת כא:) לשנה אחרת קבעים ועשאוים שמונה ימים שאומרים בהן את ההלל ומודים על הנס בהדלקת הנרות ומזכירים אותו בתפילה.

הרי לנו בהדיא דבשנה אחרת מיד כבר תקנו את ההלל בתפילה וההודאה בהדלקת הנרות, וכן נקט הרא"ם בחידושו על הסמ"ג (חנוכה), וכתב דלפי הגיוסא דקבעים ועשאוים קבעים קאי אהדלקה דלעיל, ועשאוים קאי אהלל והודאה.

19

עיי' בספר מור וקציעה (סי' תרע"ה) כ' שכך היתה נהוג מוקדם בכמה קהילות באשכנז, ובה כותב: מה שנהגים בק"ק שבארצות אשכנז עם שיויר הנרות שדלקו מאתמול שחזרין ומדליקין אותם בבית הכנסת בבוקר בעת התפלה". היינו שהי' מדליקין בשחרית אותן נרות חנוכה שנשארו כבויים מאתמול בלילה, דכיון שנתעבד בהו חדא מצוה יתעבד בהו פרסומי מצוה גם בשחרית.

וכן מביא מנהג זה הגאון בעל חות יאיר בספרו מקור חיים (תרע"ב ס"ב): מנהג ישובים מכבין בערב אחר יציאת ביה"ד וחזורים ומדליקין בבוקר.

צינדן בייטאג אויך, ווייל אין ביחמ"ק איז דא וואס האלטן אז מ'זאל צינדן אויך אינדערפרי אינדערפרי.

רבינו: דער רמב"ם (פ"ג מהל' תמידין ומוספין) האלט אזוי מ'זאל צינדן אינדערפרי אויך.

איינס פון די תירוצים אויפ'ן בית יוסף'ס קשיא איז אז ס'איז געווען אנצוצינדן אויף בייטאג אויך, ווייל ארגינעל איז נאר געווען אויף ביינאכט, און ס'איז געווען דער נס אז ס'איז געווען סיי אויף ביינאכט און סיי אויף בייטאג, דאס איז איינס פון די תירוצים אויפ'ן בית יוסף'ס קשיא. [עיי' בדברי הבנין שלמה המובאים לקמן].

אב"ד קהל חסידים: רבי שלמה כהן דער חשק שלמה זאגט אין א תשובה (ש"ת בנין שלמה), אז די גמרא זאגט דארט 'בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולא היה בו אלא להדליק יום אחד', אז ס'זאלט געדארפט ווען שטיין 'לילה אחד', נאר דער נס איז געווען אז ס'איז אויף בייטאג אויך געווען גענוג.²⁰

20

גם בספר שבילי דוד (סי' תרע"א אות ב') מביא מנהג זה בקצת מדינות נהגין כי מכבין נרות בה"ב בלילה וחזורים ומדליקין בשחר.

עיי' שו"ת בנין שלמה (סי' י"ג) שתמה מאין יצא מנהג זה שכל הנך טעמי דלעיל שניתנו בראשונים לא שייך על הדלקה בבוקר, וסיים, ומצוה לבקש וליתן טעם לזה.

אמנם הגאון בעל בנין שלמה נדרש ליישב טעם המנהג, וכותב, ועלה בדעתי דאולי יצא המנהג כדי לצאת דעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דגם בבוקר היה צריך להדליק נרות המנורה אם מצאן כבויים, ועל זה כתב קרא (שמות ל, ה) בבוקר בבוקר בחיטבו את הנרות וכמ"ל בפ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' י"ב וז"ל: דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מ"ע וכו' מהו דישון המנורה כל גר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו וכו' ומדליק גר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם, וגר שמוצאו שלא כבה מתקנו עכ"ל.

ונ"ל קצת להביא ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל מלשון הש"ס דשבת (כ"א:) דאמר שלא מוצאו אלא פך אחד וכו' ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד, וכ"ה הלשון במגילת תענית (פ"ט). ולכאורה הא מצות הדלקת המנורה הוא מערב עד בוקר ולא ביום, וא"כ טפי הו"ל לומר דלא הי' בו להדליק רק לילה אחת, אלא ודאי כדעת הרמב"ם ז"ל דגם בבוקר הי' צריך להדליק כל היום נרות אם מצאן כבויים, ואם כן הי' נמשך באמת ההדלקה כל המועת לעת.

ועל פי זה עולה נכון המנהג להדליק בבית"ל ג"כ בבוקר, משום דבמנורה נמי היה ניכר הנס גם בבוקר בעת ההטבה דלא היה בו רק להדליק ולהטיב רק ליום אחד והדליקו בו שמונה ימים, והא דאין מדליקין בבית בבוקר היינו משום דביום ליכא פרסומי ניסא כלל דשרגא מטיהרא מאי אהני, אבל בבח"ל דהוא מוקדם מעט שפיר נכון להדליק במנורה ג"ה, כדי לעשות זכר לנס הדמבה.

רבינו: יא, איינס פון די תירוצים איז דאס אז איינעס פך איז נאר געווען אויף בלילה, און ס'איז געווען גענוג אויף בייטאג אויך.²¹

ס'איז נאר דער רמב"ם וואס האלט אזוי, אנדערע האלטן אז ס'איז נאר ביי די נאכט, אין פסוק שטייט 'מערב ועד בוקר'.

ווען האט מען געצינדן? לויטן רמב"ם שטייט אז מ'האט געצינדן בין הערבים, פון לשון הרמב"ם קוקט אויס אז מ'האט געצינדן פארנאכט'ס.²²

אב"ד קהל חסידים: אזוי ווי קרבן פסח, בין הערבים.

רבינו: דער אוסטראווער אין אור תורה (לחנכה אות ב, ג) זאגט אז דעם ערשטן טאג דעמאלטס זענען זיי געווען טמאי ערב, און מ'האט נישט געקענט צינדן נאר ביי די נאכט, מ'האט געמוזט ווארטן אויף הערב שמש.

ער מאכט א חשבון אז דעם ערשטן טאג איז געווען שבת, און וועגן דעם האט מען טאקע דעמאלטס געמוזט צינדן ביי די נאכט.

אב"ד קהל חסידים: און שבת קען מען דען נישט צינדן...?

רבינו: הדלקת המנורה איז טאקע דוחה שבת ונכפי שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין ה"י דהוי כקרבנות שקבוע להן זמן. אבער מאיז געווען טמא מומאט ערב, מ'האט געמוזט ווארטן אויף הערב שמש. אזוי מאכט ער אזא חשבון.

ער פרעגט לויט דעם אויפ'ן בית יוסף'ס תירוצ'ן אז מ'האט צוטיילט אויף אכט חלקים, נו וויזוי האט מען געמעגט צינדן שבת ווען ס'איז נישט קיין שיעור.²³

דער טאטע ז"ל אין ברך משה פארענטפערט דעם בית יוסף'ס קשיא, לויט דעם אוסטראווער אז ס'איז געווען ערב שבת, זאגט ער ממילא האט מען אנגעצינדן די מנורה בייטאג וועגן תוספות שבת.²⁴

אב"ד קהל חסידים: יא, ממילא האט דאס געדארפט ברענען מער ווי ליל אחד.

*

ואמר רבינו: זענט איר געקומען דא אויף א שמחה?

אב"ד קהל חסידים: יא, אויף אפאר שמחות קיעה"ר.

כ'האב דריי אייניקלעך חתונות איינס נאכן אנדערן.

ואמר רבינו בצחות: זענט איר דא אויף איינמאל געקומען צו די אלע שמחות מיט איין שפעזן...

אב"ד קהל חסידים: יא....

שוין.... כ'זויל נישט אויפהאלטן דעם רבי'ן, כ'זעה ס'ווארטן נאך אסאך אידן אריינצוקומען, כ'זויל נאר נעמען א ברכה.

ובירכו רבינו: הצלחה רבה, מ'זאל קומען אויף שמחות, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זעהן נחת דורות ישרים ומבורכים קינדער און קינד'ס קינדער עד מאה ועשרים שנים מיט הרחבת הדעת.

אב"ד קהל חסידים: אמן, א יישר כח, והמברך יתברך.

ואיחל רבינו לבנו המחות: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, מ'זאל זיין א קשר של קיימא, א בנין עדי עד.

ע"י ש. וע"ז הקשה הגאון מאוסטראווער זללה"ה באור תורה (לחנכה אות ב) איך חילקו השמן שבפך לח' חלקים, לפי מה שכתבו המפרשים שלא נטמאו הכהנים טומאת שבעה רק טומאת ערב, וכשטבלו והעריב שמש אז הדליקו בתחילת הלילה בטהרה, ולמאורה היאך הדליקו בלילה הראשונה שחל אז בשבת חלק שמינית, הא לא ידעו עדיין מנס ויש חילול שבת אם לא ידלוק כל הלילה, והיאך הדליקו בשבת באופן כזה.

24

ע"י בברך משה פ' מקץ (עמוד ע"ה) זל"ק: ליישב קושית הבית יוסף מה היה הנס בליל הראשון, דהנה הגאון מאוסטראווער זללה"ה באור תורה (לחנכה אות ב) בירר, דלפי מה שכתב בספר הדורות דנס חנוכה היה בשנת ג' אלפים תרכ"ב, נמצא לפי חשבון המולדות דכ"ה כסליו חל אז בשבת, ע"י ש' בדבריו. ולפי זה יש לומר, דאף ששיעור הכמים חצי לוג למנורה, שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר כמבואר בגמרא (מנחות פט.), מכל מקום בכל ערב שבת היו הכהנים מודרים בעבודתם מפני כבוד השבת, והדליקו המנורה בעוד היום גדול, והוצרכו להוסיף שמן על השיעור הקצוב. ומעתה י"ל דהשמן שבפך לא היה בו אלא כדי להדליק יום אחד מימות החול, וכיון שכ"ה כסליו חל אז בשבת, הוצרכו להדליק בערב שבת בעוד היום גדול, ונעשה בו נס שהיה דולק והולך כל הלילה עד בוקר של יום השבת, ואם כן הרי היה נס גם ביום הראשון. וכ"פ גם בדברי יואל לחנכה אות נח.

21

עיי' עוד טעם נאה על חמנה להדליק בשחרית בשו"ת שיה יצחק (סי' שכ"ו) שהוא מיוסד עפ"י ת"י הבית יוסף (סי' תר"ע) על קושיתו הידועה למה קבעו ח' ימים בחנוכה הלא בפך השמן ח' בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בו' לילות, ות"י הב"י באופן השלישי: א"נ שבביל הראשון נתנו כל השמן בנרות ודלוק כל הלילה, ובבוקר נמצא הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה.

ולפי תירוצ' זה מובן מנהג הקהילות שמדליקים בבית"ג ובבית"ד נרות המנורה גם בכל שחרית דחנוכה, באשר הנס ח' נדאה בבוקר, ולומר זה מדליקים המנורה בשחרית דחנוכה ודוק הטיב.

22

עיי' בחי' חת"ס (ספה לה) שמבאר שלפ"ד ר"ת בקדשים הלילה מתחיל מהשקיעה, וע"כ היו צריכים להדליק המנורה לפני שקיעת החמה, ע"ש.

23

קושית הבית יוסף (א"ח סי' עת"ד) למה קבעו חנוכה ח' ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בו' לילות. ותורץ שחילקו שמן שבפך לח' חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והיה דולק עד הבוקר, ונמצא שבכל הלילות נעשה נס,